Mats Brandt
Landskapsdirektör Österbottens förbund
Maakuntajohtaja Pohjanmaan liitto
5.6.2026

Om statsrådets landsbygdspolitiska redogörelse SRR 12/2025 rd

Vi tackar för möjligheten att ge utlåtande till förvaltningsutskottet. Redogörelsen är ett viktigt dokument som är värdefullt för landsbygdspolitikens utformning.

Om lägesbilden

En av de viktigaste observationerna som framkommer i samband med redogörelsen är frågan om den tillräckligt belyser skillnaderna mellan Finlands landsbygdsområden och om redogörelsen ger en balanserad bild av landsbygden som helhet. Den lägesbild som målas tydligast av landsbygdsområden är ur den glest befolkade landsbygdsområdenas perspektiv och där är situationen naturligtvis mest oroande. Hoten från glest befolkade landsbygdsområden är verkliga och bör naturligtvis inte underskattas eller ignoreras, men finns det en risk att rapporten ger en något för ensidig och dyster bild av situationen och framtida utsikter i landsbygdsområden? Enligt Österbottens förbund bör man överväga om redogörelsen ännu mer kunde belysa utmaningarna och lösningarna för olika landsbygdsområden. I Österbotten är landsbygden livskraftig: den är tvåspråkig, mångkulturell, företagsam, med mera. Till vår landsbygd riktas stora investeringar inom förnybar energi och nya värdekedjor, vätgasekonomin, energilagring, dataekonomin med mera.

Det pratas mycket om Right to Stay i Europa just nu. I lägesbilden saknas en bild av de heltäckande lösningar som behövs för att locka familjer att stanna på landsbygden, såsom mångsidigt utbud av jobb, tjänster, fritidsmöjligheter och känslan av gemenskap på landsbygden. Jordbruk, mat och livsmedelssektorn är kopplade till livskraften i landsbygdsområden, landsbygdsaktiviteter påverkar förutsättningarna för ett hållbart livsmedelssystem, attraktiviteten hos livsmedelssektorn och landsbygdsområdena, samt områdenas attraktion och förmåga att behålla befolkning.

Om visionen

De möjliggörande perspektiv som presenteras i samband med landsbygdsvisionen är välgrundade och logiska. Människorna står i centrum, och utgångspunkterna för utvecklingsarbetet måste ligga hos de särskilda förutsättningarna i landsbygdsområden, de lokalt baserade möjligheterna och en ren natur med mångfald. Österbottens förbund stöder också att

landsbygden omnämns i pluralform i visionen, eftersom det betonar mångfalden och de olika nyanserna hos landsbygdsområdena. I visionen skulle landsbygden kunna spela en mer aktiv roll. I visionen skulle man kunna betona att landsbygden är en plats för aktivitet där en säker, hoppfull och framgångsrik framtid byggs.

Om mål och rekommendationer

Vi anser att följande är de viktigaste tvärsektoriella målen: Uppdatera digital och fysisk tillgänglighet; stärka strukturer som stödjer ekonomisk förnyelse; och Stärka arbetsvillkor, förtroende och tro på framtiden.

När det gäller de viktigaste utvecklingsrekommendationerna ber vi utskottet att uppmärksamma följande saker:

Punkt 4. Enskilda vägars skick

För landsbygdsområdenas näringar är de enskilda vägarnas skick en betydande flaskhals. Det omfattande TIESIT-projektet, som genomförts av Finlands skogscentral, har tagit fram värdefull information om de enskilda vägarnas skick, och resultaten från projektet bör tas på allvar. Baserat på den data som tagits fram inom TIESIT-projektet är nästan var fjärde enskild väg i behov av mer omfattande grundförbättringar eller underhåll. Nästan 20 procent av broarna behöver förnyas eller repareras under de kommande åren. En behärskad hantering av reparationsunderskottet förutsätter, utöver att väghållarna aktiverar sig, tillräckligt med tid, resurser, kompetens och vilja att genomföra åtgärderna.

Punkt 7. Samordning mellan EU-fonder

I redogörelsen framkommer tydligt att statens offentliga finansieringsflöden i hög grad har riktats till stadsområden. Inom RAVIT-projektet, som genomfördes av Östra Finlands universitet, gjordes en omfattande utredning av hur offentliga finansieringsflöden fördelas mellan landsbygds- och stadsområden. Utredningen visade att de offentliga upphandlingarna fördelades ojämnt mellan olika områdestyper. Cirka 95 procent riktades till städer och endast 5 procent till landsbygdsområden. Utredningen visade också att merparten av den finansiering som tillfaller mindre utvecklade kommuner upprätthåller den nuvarande regionala strukturen snarare än stimulerar ekonomisk utveckling. Enligt Österbottens förbund är detta en brist som skyndsamt bör åtgärdas om hela Finland ska kunna återgå till en tillväxtbana under de kommande åren.

Punkt 12. Kompetens och arbetskraft

Kompetens och arbetskraft är ett centralt tema för hela Finlands framgång, men de utmaningar som är förknippade med dessa frågor blir ofta särskilt tydliga på landsbygden. Den negativa spiral som rör kompetensförsörjning, service, finansiering och infrastruktur på landsbygden måste brytas. Arbetskraftsinvandring kan vara en faktor som bidrar till att hitta lösningar. En något jämnare fördelning av offentlig finansiering skulle också kunna bidra till att bryta den negativa utvecklingen.

Punkt 16. Naturresurser, markanvändning och rättvisa

I detta sammanhang vill Österbottens förbund framhålla att inkomster från förnybara energiformer bör tillfalla de områden där verksamheten bedrivs. Uppmärksamhet bör också fästas vid att mark- och skogsägare får rättvisa ersättningar för kraftverk och överföringsledningar som byggs på deras marker. Energisamhällen kan vara en viktig möjlighet att stödja landsbygdens livskraft och tillväxt.

Punkt 18. Delaktighet, växelverkan och samarbete

Utvecklingen av landsbygden och landsbygdspolitiken måste bygga på de verkliga behoven hos landsbygdens invånare och företag. I redogörelsen lyfts betydelsen av gemenskapen på landsbygden fram på ett tydligt sätt. Denna gemenskap bör dock inte betraktas som en outtömlig resurs som inte kräver uppmärksamhet eller insatser. Österbottens förbund uppmanar därför till att särskild vikt läggs vid de konkreta initiativ och åtgärder som bäst kan upprätthålla och stärka gemenskapen i landsbygdsområdena.

Avslutningsvis konstaterar vi att landskapsförbunden, baserat på landskapsstrategierna, har en högkvalitativ lägesbild, en stark vilja och goda förutsättningar för utvecklingen av sina landsbygdsområden, vilket bör beaktas i den kommande nationella och regional partnerskapsplanen.

Mats Brandt
Landskapsdirektör Österbottens förbund
Maakuntajohtaja Pohjanmaan liitto
5.6.2026

Valtioneuvoston maaseutupoliittisesta selonteosta VNS 12/2025 vp

Kiitämme mahdollisuudesta lausua selonteosta hallintovaliokunnalle. Selonteko on tärkeä ja arvokas dokumentti maaseutupolitiikan muotoilussa.

Tilannekuvasta

Yhtenä tärkeimpänä havaintona selonteosta nousee kysymys siitä, tuodaanko selonteossa riittävän hyvin esille Suomen maaseutualueiden erilaisuus ja antaako selonteko tasapuolisen kuvan maaseudusta kokonaisuutena? Selonteossa maaseutualueiden tilannekuvaa maalataan aika vahvasti harvaan asutun maaseudun näkökulmasta, jossa tilanne on luonnollisesti huolestuttavin. Harvaan asutun maaseudun uhkakuvat ovat todellisia eikä niitä pidä tietenkään aliarvioida eikä jättää huomioimatta, mutta onko vaarana, että selonteko antaa hieman liian yksipuolisen ja synkän kuvan maaseudun tilanteesta ja tulevaisuudennäkymistä? Pohjanmaan liiton mielestä voisi olla syytä harkita, voisiko selonteossa tuoda haasteita ja niihin tarvittavia ratkaisuja selkeämmin esille maaseutualuekohtaisesti. Pohjanmaalla maaseutu on elinvoimainen: kaksikielinen, monikulttuurinen, yritteliäs, jne. Maaseudullemme suuntautuu valtava määrä investointeja uusiutuvaan energiaan ja uusiin arvoketjuihin, vetytalouteen, energiavarastointiin, datatalouteen, yms.

Euroopassa puhutaan nyt paljon Right to Stay'sta. Tilannekuvasta puuttuu tähän asiaan liittyvä pohdinta kokonaisratkaisuista, joilla houkutellaan perheitä jäämään maaseudulle, esimerkiksi monipuolisista työpaikoista, palveluista, harrastusmahdollisuuksista, ja maaseudun yhteisöllisyydestä. Maatalous ja ruoka-ala kytkeytyvät maaseutumaisten alueiden elinvoimaan, ja maaseudun toiminta vaikuttaa kestävän ruokajärjestelmän edellytyksiin, ruoka-alan sekä maaseutualueiden houkuttelevuuteen, veto- ja pitovoimaan.

Visiosta

Maaseutuvision yhteydessä esitetyt näkökulmat, jotka mahdollistavat maaseutuvision saavuttamisen, ovat hyvin perusteltuja ja loogisia. Ihmiset ovat keskiössä ja maaseutualueiden erityispiirteiden, paikallislähtöisten mahdollisuuksien ja monimuotoisen puhtaan luonnon on oltava kehittämistyön lähtökohtana. Pohjanmaan liitto kannattaa myös sitä, että maaseudusta puhutaan visiossa monikkomuodossa, sillä se korostaa

maaseutualueiden monimuotoisuutta ja eri vivahteita. Visiossa voitaisiin korostaa, että maaseutu on aktiivisen toiminnan paikka, jossa rakennetaan turvallista, toiveikasta ja menestyksellistä tulevaisuutta.

Tavoitteista ja suosituksista

Tärkeimpinä poikkihallinnollisina tavoitteina pidämme seuraavia: Ajantasaistetaan digitaalista ja fyysistä saavutettavuutta; vahvistetaan talouden uudistumista tukevia rakenteita; ja Voimistetaan toimintaedellytyksiä, luottamusta ja tulevaisuususkoa.

Tärkeimpiin kehittämissuosituksiin liittyen pyydämme kiinnittämään huomiota seuraaviin asioihin:

Kohta 4. Yksityisteiden kunto

Maaseutualueiden elinkeinojen kannalta yksityisteiden kunto on yksi merkittävä pullonkaula. Metsäkeskuksen toteuttama mittava TIESIT-hanke on tuottanut arvokasta tietoa yksityisteiden kunnosta, ja hankkeen tuloksiin olisi syytä suhtautua vakavasti. TIESIT-hankkeessa tuotetun kuntotiedon perusteella miltei joka neljäs yksityistie on järeämmän perusparantamisen tai kunnostuksen tarpeessa. Silloista liki 20 prosenttia pitäisi uusia tai korjata lähivuosien aikana. Korjausvelan hallittu hoitaminen edellyttää tienpitäjien aktivoitumisen lisäksi riittävästi aikaa, resursseja, osaajia ja tahtotilan sen toteuttamiseksi.

Kohta 7. Koordinaatio EU-rahastojen välillä

Selonteossa tuodaan hyvin ilmi, että valtion julkiset rahavirrat ovat kohdentuneet vahvasti kaupunkialueille. Itä-Suomen yliopiston toteuttamassa RAVIT-hankkeessa tehtiin kattava selvitys julkisten rahavirtojen kohdentumisesta maaseutu- ja kaupunkialueille. Selvityksessä todettiin, että julkiset hankinnat kohdentuivat alueluokittain epätasaisesti. Niistä noin 95 % kohdistuu kaupunkeihin ja loput 5 % maaseutualueille. Selvityksen tuloksena todettiin myös, että suurin osa vähemmän kehittyneiden kuntien saamasta rahoituksesta ylläpitää nykyistä alueellista rakennetta sen sijaan, että elvyttäisi taloudellista kehitystä. Pohjanmaan liiton mielestä tämä on epäkohta, johon pitäisi pikaisesti puuttua, jos halutaan saada koko Suomi kasvu-uralle lähivuosien aikana.

Kohta 12. Osaaminen ja työvoima

Osaaminen ja työvoima on koko Suomen menestyksen kannalta keskeinen teema, mutta siihen liittyvät haasteet kärjistyvät usein maaseutualueilla. Maaseutualueiden osaajiin, palveluihin, rahoitukseen ja infraan liittyvä noidankehä on pystyttävä rikkomaan. Työperustainen maahanmuutto voi olla yksi ilmiö, joka saattaa edistää ratkaisujen löytymistä. Julkisen rahoituksen hieman tasaisempi kohdistaminen voisi myös osaltaan edistää negatiivisen kierteen avautumista.

Kohta 16. Luonnonvarat, maankäyttö ja oikeudenmukaisuus

Tähän liittyen Pohjanmaan liitto tuo esille, että uusiutuviin energiamuotoihin liittyvien tulojen tulisi kohdistua alueille, joilla toimintaa tapahtuu. Huomiota on kiinnitettävä myös siihen, että maan- ja metsänomistajat saavat oikeudenmukaisia korvauksia mailleen rakennettavista voimaloista ja niiden siirtolinjoista. Energiayhteisöt voivat olla merkittävä mahdollisuus maaseudun elinvoiman ja kasvun tukemisessa.

Kohta 18. Osallistaminen, vuorovaikutus ja yhteistyö

Maaseudun kehittämisen ja maaseutupolitiikan on perustuttava maaseudun asukkaiden ja yritysten todellisiin tarpeisiin. Selonteossa tuodaan vahvasti esille maaseutualueiden yhteisöllisyyden merkitys. Tuota yhteisöllisyyttä ei pidä pitää loputtomana voimavarana, johon ei tarvitse kohdistaa huomiota ja voimavaroja. Pohjanmaan liitto kehottaakin kiinnittämään erityisesti huomiota niihin konkreettisiin avauksiin ja toimenpiteisiin, joilla voidaan parhaiten ylläpitää ja kasvattaa maaseutualueiden yhteisöllisyyttä.

Lopuksi toteamme, että maakunnan liitoilla maakuntastrategioihin nojaten on laadukas tilannekuva, vankka tahtotila ja hyvät edellytykset maaseutualueidensa kehittämiselle, mitä tulisi huomioida tulevassa kansallisessa ja alueellisessa kumppanuussuunnitelmassa.